

Key words: healthy way of life, health, Kievan Rus, cossackdom, socio-cultural adaptation, mentality, traditional culture.

УДК 7.091.4

З. М. Шимчик

ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖЕРА-ОРГАНІЗАТОРА ФЕСТИВАЛЮ

У статті розкрито особливості діяльності менеджера-організатора фестивалю, конкретизовано основні та супутні функції, які виникають при організації фестивалю, також здійснено порівняльний аналіз успішних фестивалів та проаналізована особливість роботи менеджера-організатора, означено її роль для розвитку української культури загалом.

Ключові слова: менеджер-організатор, функції менеджера-організатора, менеджер-фандрейзер, культура, мистецтво, фестиваль, організація.

В еру технічного прогресу та розвитку високих технологій, істотно змінилась сутність творчості в менеджменті. Коли в Україні зросла роль пісенних фестивалів, як важливих складників формування культурного процесу, підвищилась і сутність менеджера-організатора. Процеси, які відбуваються в культурі є дуже актуальними і глибоко та ґрунтовно розкриваються в менеджменті соціокультурної діяльності. Історично, ще у VI ст. до н.е. грек Теспіс (Thersis) запровадив театральну організацію. З мистецької точки зору, саме він увів індивідуального актора. Його «Гіпокрит» запроваджений щоб лише забавляти глядачів започаткував ігрову культуру. Ідею культурологічного підприємства розвивало багато відомих та невідомих менеджерів мистецтва. Сугерій (Suger), абат монастиря св. Денні поблизу Парижа (XII ст.) провадив тринадцятилітню кампанію з фінансування реставрації церкви цього монастиря (ще з римських часів вона була в занедбаному стані). Не слід забувати художників Ренесансу, зокрема італійського багатогранного митця Леонардо да Вінчі, драматурга й керівника театру в Англії Вільяма Шекспіра, а також фламандського живописця й власника добре зорганізованої художньої фабрики Пітера Пауля Рубенса. Усі вони поєднували мистецькі ідеї з економічними можливостями та показали, що культурне підприємство є невід'ємною частиною мистецького та культурного світу [2, с. 22–23].

Аналіз ролі та механізмів лідерства в мистецтві проілюструвала Патриція С. Пітчер (Patricia C. Pitcher) (Патриція С. Пітчер керівника візонера протиставляє керівникові-технократові та ремісникові) [2, с. 25]. Дотичними до зазначеної проблеми, є наукові розвідки: Гіпа Гагоорта (Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль), Майкла Портера, який спроектував свою модель конкуренції, що показує конкретні чинники конкуренції, які допомагають менеджерів знайти унікальну позицію на ринку, Алвіна Тоффлера, який своєрідно трактує музичну організацію в індустріальному суспільстві XIX ст., подав чудові приклади того, як зростання форм культурних організацій може слугувати ілюстрацією розвитку загального менеджменту. [2, с. 28], Пола Дімаджіо (Paul DiMaggio), який дослідив зростання кар'єри та управлінські компетентності менеджерів мистецтва з різних секторів, а також окреслив усі можливі

функції менеджера мистецтва [2, с. 30–31]. Дані праці в загальному розкривають сутність менеджменту, його функції та значення.

Як, відомо, сучасний етап розвитку менеджменту з 1970 р. і до тепер пов'язаний зокрема з ім'ям Пітера Ф. Друкера [6, с. 17]. Дослідження питання організації міжнародного бізнесу проведено відомим професором в галузі міжнародного бізнесу Чарльзом В. Л. Гіллом. Ч. Гілл у своїй праці розкриває практичні аспекти проектної роботи в різних сферах, дає поради, як діяти при управлінні фінансових проектів.

Серед українських, та вчених близького зарубіжжя, проблематику менеджменту мистецтва досліджували такі науковці: О. Б. Моргулець (менеджмент у сфері послуг), М. М. Поплавський (дослідження ролі менеджера культури), М. П. Переверзев, Т. В. Косцов (менеджмент в сфері культури і мистецтв), В. С. Алексеевський (Соціокультурна концепція загальної теорії менеджменту), менеджмент організацій досліджували В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань, Г. Ф. Сініок, та багато інших науковців приділили значну увагу менеджменту і його сутності. В. М. Чижиков, (дослідження в галузі соціокультурного менеджменту), Є. А. Макарова, Е. І. Жданова, Т. Г. Кисельова, Г. Н. Новікова, Н. А. Міхеєва, Л. Н. Галенська, Є. Л. Шекова, Н. І. Аксютік, Г. Л. Тульчинський та багато ін. Однак, на наш погляд, дана проблематика є мало дослідженою (через свою новизну), а отже, потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає у тому щоб з'ясувати основні функції менеджера в організації фестивалю, визначити сутність менеджера-організатора, прояснити і проаналізувати його значення для фестивалю та виявити вплив на формування якості фестивалю задля знайдення актуальних методів підготовки фахівців з даної галузі.

О. Антонюк, у своєму дослідженні «Менеджмент культурно мистецької сфери» акцентує увагу на тому, що менеджмент культурно-мистецької сфери (від лат. *management* – управління) розглядають як процес планування організації, мотивації, контролю та координації, спрямований на досягнення певної мети у соціокультурній діяльності за допомогою професійно підготовлених до цього фахівців. Важливо зазначити, що, як масове явище в галузі загальної теорії управління, менеджмент постав унаслідок здійснення управлінської революції на заході у 60–80-х рр. ХХ ст. [1].

Важливим поняттям в науці менеджменту є визначення ролі менеджера, його сутності, основних функцій та обов'язків. Існує багато тлумачень терміна «менеджер». Наведемо приклади визначень декількох науковців. Ф. І. Хміль у монографії «Основи менеджменту» [10, с. 391] зазначає, що менеджер – це особа, яка має спеціальні професійні знання та/або досвід управління організаціями і найнята для ефективного управління ресурсами організації; менеджер – це той, хто в цілому відповідальний за процес менеджменту в межах організації. Менеджерів можна розрізняти за рівнями і сферами. Є менеджери вищого, середнього і нижчого рівнів. Поділ за сферами визначає менеджерів із маркетингу, фінансів, операційних, загальних, спеціалізованих менеджерів і менеджерів людських ресурсів, зазначає Рікі Гріфін.[4, с. 22]. М. М. Поплавський дає декілька визначень поняття «менеджер»: «Менеджери, зазначає М. Поплавський, організовують роботу колективів, щоб вона була продуктивною. Вони несуть відповідальність за результати виробництва, буде це комерційна діяльність, навчальний процес чи лікування хворих, створюючи і надаючи культурні блага [8, с. 117]. Менеджери – основний ресурс підприємства. На повністю автоматизованій фабриці може майже не бути працівників, але менеджери там будуть. Бути менеджером – розділяти відповідальність за успіх підприємства. Людина, від якої не чекають такої відповідальності не менеджер» [8, с. 120].

Менеджер, за визначенням М. Перевезева та Т. Косцова, зазначають, менеджер є управлінцем-професіоналом, суб'єктом менеджменту, що являється самостійним видом

професійної діяльності [7, с. 13].

Дані визначення, підтверджують його важливе значення для навколишніх організаційних процесів, і доводять, що менеджер є ключовою особою в будь-якому процесі управління. В сфері мистецтва і гуманітарних робіт менеджер повинен володіти технологіями виробництва і задоволення інтелектуальних і духовних потреб членів суспільства на основі знань науки про суспільство і науки про людину. Від менеджера-організатора фестивалю напряду залежить успіх самого процесу підготовки та подальшого існування фестивалю, як успішного проекту.

Гіпп Гагоорт у своїй праці «Менеджмент мистецтв. Підприємницький стиль» зазначив, що багато років тому наші попередники знали, що багато культурно-мистецьких проектів потребують організаційної структури [2, с. 25]. Саме вони (попередники, засновники перших культурних так званих інституцій) і заклали перші музеї, ранні театральні і музичні трупи, фестивалі, та керували ними ще за довго до перших досліджень в сфері менеджменту мистецтва, як окремої сфери.

В даному дослідженні наша увага буде зосереджена в області організації фестивалю і ключової персоні – менеджера-організатора такого культурно-мистецького дійства. Тому, в першу чергу, варто прояснити і визначити сутність менеджера-організатора а далі масштабно та ґрунтовно розкрити його ключові функції в організації фестивалю.

На нашу думку, менеджер-організатор фестивалю – це керівник, який дуже часто використовує безліч ресурсів задля успіху дійства, професійно володіє практикою управління людьми і знає, як діяти у будь-якій ситуації. Його головною задачею є діяти в запропонованих обставинах, не розгублюватись при форс-мажорних та стресових ситуаціях із учасниками фестивалю і керівництвом загалом. Він повинен вміти знайти підхід до кожного виконавця, а також мінімізувати всі можливі ризики при проведенні фестивалю, передбачити кожену деталь. Менеджер-організатор фактично і не відрізняється від звичайного менеджера, але є дві суттєві відмінності. Перша, це приналежність (чи ознака) менеджера-організатора не просто, як виконавця обов'язків на фірмі, а його участь, як спів керівника творчого процесу, а саме він це – головна особа, яка має не опосередковану роль, а ключову. Менеджер-організатор може бути одразу і директором фестивалю. Якщо менеджер починає робити фестиваль (і йому належить ідея його створення), пише концепцію, продумує бізнес-план і шукає шляхи залучення коштів, а потім набирає команду і партнерів – це є директор і організатор одночасно, а в нашому розумінні «менеджер-організатор». Друга ознака – це його творча спрямованість. Кожен менеджер-організатор повинен бути творчою особистістю і спрямовувати свою творчість у втілення проекту фестивалю.

Ми вважаємо, що часто безліч фестивалів можуть залишатись в тіні довгий і час, а далі зникнути із числа культурно-розважальних проектів країни. Причини не вказують чітко на менеджера-організатора, адже це складно виявити. Бо часто організатори фестивалю, аргументуючи припинення існування проекту пояснюють це браком коштів та не спроможністю самостійно профінансувати захід. При проведенні ґрунтовного аналізу можна дослідити явні причини, співставивши обов'язки менеджера-організатора та окресливши ряд важливих функцій, якими він повинен володіти. В кінцевому результаті дослідження буде виявлено, що причиною є не вміння, не знання, не бажання, принциповість, або не достатня компетентність менеджера, його фаховість та обізнаність (все сторонній розвиток). Причина нестачі фінансування на фестивалях України є дуже вагомою і потребує окремого дослідження.

Коли виникає проблема нестачі фінансування є і ряд переваг. Зокрема, організатори можуть залучити до роботи менеджерів фандрейзерів, або ж якщо ж

менеджер-організатор є професіоналом він часто є і фандрейзером. В менеджера організатора фестивалю має бути чітко сформоване бачення, щодо залучення коштів. Менеджер-організатор фестивалю має майстерно володіти вмінням залучати кошти.

Відомо, що фандрейзінг – термін, утворений від англійських слів fund (грошові кошти, активи, фінансування) і raise (примноження, збір), можна перевести як «залучення засобів», «пошук активів». Існує і низка інших визначень поняття «фандрейзінг», зокрема: комплексна система заходів, що забезпечують пошук фінансових та матеріальних засобів, необхідних для реалізації проєктів (О. І. Шнирков, І. О. Мінгазутдінов); добровільна мобілізація внутрішніх та залучення зовнішніх ресурсів для безкорисного здійснення суспільно важливої діяльності (В. О. Снігульська); мистецтво залучення коштів приватних осіб чи благодійних організацій, які надають фінансові ресурси у вигляді грантів (*Партнерство громад фундація «Україна-США» (USAID)*); процес збору коштів та інших ресурсів, які використовуються, в основному, для реалізації соціально значимих програм [3]. Менеджер-фандрейзер, – це особа яка вміло залучає кошти напряду працюючи з меценатами або донорами. Основна робота фандрейзерів залучати благодійні кошти. Завжди є варіанти залучення коштів, важливо лише бажання, стратегія фестивалю, цікавість для аудиторії (важлива кількість прихильників).

Менеджеру-організатору важливо (як і для будь-якого менеджера) вміло і правильно делегувати повноваження. Працювати таким чином аби не лише виконувати свою роботу, але й вміти спостерігати, аналізувати, координувати та контролювати процес не лише ззовні, а й всередині. У роботі над організацією фестивалю працює багато менеджерів, які підпорядковуються головному – менеджеру-організатору. Прикладом якісної роботи менеджера-організатора фестивалю є «Країна Мрій». Фестиваль, засновником якого є музикант, співак, композитор Олег Скрипка. Цей фестиваль організований на професійному рівні. Ми вважаємо, що важливою рушійною силою в організації фестивалю є сам його засновник (О. Скрипка). Його варто, відзначити, як успішного менеджера-організатора, який зробив із простого фестивалю (на початковому етапі його існування) масштабне дійство та одну із визначних культурних подій в Україні. Сьогодні фестиваль, що започаткований з 2004 р. Олегом Скрипкою позиціонує себе, як міжнародний фестиваль етномузики. «Країна Мрій» до сьогодні залишається наймасштабнішим етномузичним дійством України. Фестиваль виявився стійкою подією і є особливою формою спілкування. Як висловився відомий кобзар, Едуард Драч «Фестиваль «Країна Мрій» – своєрідна енциклопедія для українців. Це можливість для кожного подивитися, що було, оцінити сьогодні і зробити свої висновки» [5]. Олег Скрипка зазначив: «Будь-яка гуманітарна політика будь-якої держави базується на підтримці «Своїх» і «Свого» – це головне!...». Олег Скрипка майстерно показав українцям, красу власної душі. Він зробив це просто, легко та фахово. Він зібрав на своєму фестивалі безліч талановитих людей, професійну команду менеджерів-організаторів фестивалю, які працюють задля успіху і глобального розвитку фестивалю, а основне – люблять свою роботу і вправно виконують кожен власну ділянку роботи, проте, не перестають взаємодіяти одне з одним. Таким чином, означається важлива роль Олега Скрипки, як менеджера-організатора фестивалю, та провідна роль і значення його безпосередньої команди [9].

Ще одним прикладом, на нашу думку, успішного фестивалю, завдяки прагматичній менеджерській команді та головному менеджеру-організатору Яківу Матвійчуку є фестиваль – «ЗАХІД». Яків Матвійчук є засновником фестивалю. Засновник фестивалю відіграє важливу роль для створення сприятливих умов, як для учасників фестивалю так і для його відвідувачів. Фактом, є те що сам фестиваль не

співпрацює із спонсорами, не займається просуванням продукції через рекламу. Фестиваль функціонує за рахунок продажу квитків.

З вище зазначеного варто зауважити, що основними функціями менеджера-організатора фестивалю залишаються базові функції, які відносяться до менеджменту мистецтва, а саме: планування, мотивація, контроль координування [1, с. 104].

На нашу думку, при організації фестивалю виникає ряд супутніх функцій менеджера-організатора, які є важливими складниками успішного розвитку та просування фестивалю а саме:

– всестороння комунікація (знаходити підхід до артистів, до команди, вміти зацікавити, переконати, владнати конфлікти та інші непередбачувані обставини, планувати і здійснювати контроль за виконанням завдань, мотивувати, піднімати дух команди, об'єднувати команду, ставити чіткі і всім зрозумілі цілі, мету і завдання, прогнозувати, аналізувати і передбачати те, чого не можуть передбачити його помічники);

– делегування (повноважень) а саме вміння правильно, розподіляти ділянки роботи кожного члена команди менеджерів;

– компетентність (фахова приналежність), менеджер-організатор повинен бути професіоналом, володіти лідерськими якостями, поєднувати творчість та чіткість у всіх сферах своєї діяльності. У менеджера-організатора має бути присутнє глобальне мислення і реальні цілі, (не мислити ілюзіями).

Фестивалі в Україні проходять дуже часто. Від недавня в Україні такі дійства стали дуже популярними, проте, масштабних та успішних, які знайшли своє відображення в творенні культурної політики нашої держави є дуже мало.

В наш час на зміну звичайним, усталеним, примітивними і простим (на перший погляд) за своєю природою походження (виступам, концертам, виставам, фестивалям, конкурсам та ін.) розважальним процесам з'явилась нова сфера – індустрія розваг. Поява такого роду «забав» дала початок для проведення масштабних культурних подій, святкових концертів, фестивалів високого рівня (шоу із спеціальними ефектами, що посилюють видовищність події).

Отже, при організації фестивалю менеджер-організатор повинен не лише володіти ключовими функціями (координація, мотивація і контроль), а й вправно та грамотно управляти процесом організації за допомогою супутніх функцій, що на нашу думку є важливими складовими повномасштабного організаційного дійства. Адже ключовим завданням менеджера-організатора повноцінне володіння всіма функціями, без виключення однієї чи декількох з них. Професійне втілення усіх навичок та умінь менеджера-організатора на практиці призведе до якісної організації не лише фестивалю, а й будь-якої події яка матиме місце в культурному житті суспільства довгі роки.

Список використаної літератури

1. Антонюк О. В Менеджмент культурно-мистецької сфери [Електронний ресурс] / О. В. Антонюк // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – 2011. - № 2. – С. 104-110. – Режим доступу : http://knmau.com.ua/chasopys/11_NBUV/docs/15_Antoniouk.pdf ; Antoniuk O. V Menedzhment kulturno-mystetskoї sfery [Elektronnyi resurs] / O. V. Antoniuk // Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. – 2011. - № 2. – S. 104-110. – Rezhym dostupu : http://knmau.com.ua/chasopys/11_NBUV/docs/15_Antoniouk.pdf

2. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль // Г. Гагоорт ; пер. з англ. Б. Шумилович. – Львів : Літопис, 2008. – 360 с. ; Nahoort H. Menedzhment

mystetstva. Pidpriemnytskyi styl // Н. Нахоорт ; per. z anhl. В. Shumylovych. – Lviv : Litopys, 2008. – 360 s.

3. Глебова А. О. Сучасні теоретичні та практичні аспекти процесу організації фінансування соціально важливих проєктів на основі фандрейзингу / А. О. Глебова // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 206–211. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_4_27 ; Hliebova A. O. Suchasni teoretychni ta praktychni aspekty protsesu orhanizatsii finansuvannia sotsialno vazhlyvykh proektiv na osnovi fandreizynhu / A. O. Hliebova // Problemy ekonomiky. – 2013. – № 4. – S. 206–211. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_4_27.

4. Гріфін Р. Основи менеджменту: підруч. / Р. Гріфін, В. Яцура ; наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів : БаК, 2011 – 624 с. ; Griffin R. Osnovy menedzhmentu: pidruch. / R. Griffin, V. Yatsura ; nauk. red. V. Yatsura, D. Olesnevych. – Lviv : BaK, 2011 – 624 s.

5. На Трухановому стрибками через вогонь відзначили свято Івана Купала [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://tsn.ua/foto/na-truhanovomu-strybkami-cherez-vogon-vidznachili-svyato-ivana-kupala.html> ; Na Trukhanovomu strybkamy cherez vohon vidznachyly sviato Ivana Kupala [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://tsn.ua/foto/na-truhanovomu-strybkami-cherez-vogon-vidznachili-svyato-ivana-kupala.html>

6. Немцов В. Л. Менеджмент організацій : навч. посіб. / В. Л. Немцов, Л. Є. Довгань, Г. Ф. Сініок. – Київ : ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2000. – 392 с. ; Niemtsov V. L. Menedzhment orhanizatsii : navch. posib. / V. L. Niemtsov, L. Ye. Dovhan, H. F. Siniok. – Kyiv : TOV «UVPK «EksOb», 2000. – 392 s.

7. Переверзев М. П. Менеджер в сфере культуры и искусства : учеб. пособ. / М. П. Переверзев, Т. В. Косцов ; под ред. М. П. Переверзева. – Москва : ИНФРА-М, 2007. – 192 с. ; Pereverzev M. P. Menedzher v sfere kultury i iskusstva : ucheb. posob. / M. P. Pereverzev, T. V. Kostsov ; pod red. M. P. Pereverzeva. – Moskva : INFRA-M, 2007. – 192 s.

8. Поплавський М. М. Менеджер культури : підруч. / М. М. Поплавський. – Київ : Леся, 1996. – 416 с. ; Poplavskiy M. M. Menedzher kulturi : pidruch. / M. M. Poplavskiy. – Kyiv : Lesya, 1996. – 416 s.

9. Рукотовори. Країна мрій 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://rukotvory.com.ua/info/krajina-mrij-2004/> ; Rukotovory. Kraina mrii 2004. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://rukotvory.com.ua/info/krajina-mrij-2004/>

10. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : підруч. / Ф. І. Хміль. – Київ : Академвидав, 2007. – 576 с. ; Khmil F. I. Osnovy menedzhmentu : pidruch. / F. I. Khmil. – Kyiv : Akademvydav, 2007. – 576 s.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2016

Z. Shimchik

THE FUNCTIONS OF MANAGER-ORGANIZER OF THE FESTIVAL

The article discloses the concept of manager-organizer of the festival. The author proposes his own definition of “manager-organizer of the festival”, describes common and distinctive features of the concept of “manager”. The author also gives the definition, which reflects the nature and content of manager and defines its essence. There are differences between a manager and a manager-organizer of the festival, as it is stated in the article. The author determines a number of problems that arise while the organization and holding of the festival. It is noted that there is a problem of inadequate funding of festivals, which often

causes the decline of festivals. The author determines the essence of the manager-fundraiser. There are recommendations for the festival to be successful. The author reveals the work of a manager-organizer as a key person. The attention is focused on the professional affiliation of the manager, his professional education and experience in the field of festivals. The responsibility of the manager and his team are described. An analysis of the main and related functions that occur while the organization of the festival is made. There is information about successful and iconic festivals in Ukrainian cultural space. The analysis of a manager-organizer of the festival is made; the advantages and disadvantages that arise during the organization of the festival are described. The basic content of the manager-organizer and its essence for the development of Ukrainian culture in general is given in the article. There are recommendations how to act in circumstances, not to lose courage in force majeure and stressful situations with the participants of the festival and leadership. There is the accent on manager's participation in a workgroup and his ability to possess the function – delegation of authority. There is the fact that, despite countless festivals in Ukraine, only little number of them becomes successful. The author reveals a new kind of entertainment that replaces standard holidays and entertainment. Thanks to manager's professionalism and his possession of all the features the event will be held for many years.

Key words: *manager-organizer, the functions of manager-organizer, manager-fundraiser, culture, art, festival, organization, entertainment.*